

PALATUL BELDIMAN-MAVROCORDAT-STURDZA DE LA MIROSLAVA (LICEUL AGRICOL)

Sorin Iftimi, Ioana Cioflâncă

Vechimea fostului palat boieresc de la Miroslava nu este cunoscută cu precizie, diversele etape de construcție urmând să fie lămurite de acum înainte. Conacul, asemeni construcțiilor rurale de acest fel, era înzestrat cu biserică și o grădină de agrement, ceea ce a determinat pe proprietarii dinainte de 1800, să-l transforme în palat de vară, când moda reședințelor de vară începuse și în Moldova.

Proprietarii moșiilor s-au tot schimbat de-a lungul vremurilor, acestea tot trecând de la o familie boierească la alta, în funcție de nevoile financiare de moment, sau prin transmiterea lor, către fiicele acestora, prin zestre sau moștenire. Din acest motiv succesiunea proprietarilor este destul de greu de urmărit. În 1796, moșia și conacul de la Miroslava aparțineau familiei boierești Balș. În anul 1801, moșia trecea în proprietatea boierului Vasile Beldiman care construia o reședință de vară pe domeniul de la Miroslava.

Fig. 1 – Palatul de la Miroslava. Fațada principală.

Construcțiile care s-au succedat pe acest loc sunt legate de un șir întreg de proprietari de seamă: Todiraș Balș pe la 1800, Vasile Beldiman, Alexandru Beldiman,

Alec Mavrocordat, Vladimir Ghițescu, colonelul Constantin Langa, Constantin Langa-Râșcanu¹.

Primul proprietar despre care s-a vorbit, Todiraș Balș, este diferit de baș-boierul Teodor Balș („Frederic”)². Acest Teodor Balș (1743-1810) era fiul lui Lupu Balș. El a fost vornic (1790) și logofăt (1800). A fost căsătorit de două ori: cu Maria, fiica lui Pârvu Cantacuzino și respectiv cu Zoe, fiica lui Vasile Roseti (călugarită *Elisabeta*, la mănăstirea Văratec).

O casă boierească a fost construit pe terenul curții boierești de la Miroslava pe la anul 1800, de către vornicul Teodor Balș. După cum se vede de pe planul orașului Iași al lui J. Bayardi (1819), Palatul avea o formă oarecum de cruce, orientat est-vest pe lungime, ceea ce nu mai corespunde cu planul clădirii păstrate astăzi, care are formă de „L”³.

*

Vornicul Todiraș Balș a dăruit reședința de la Miroslava ca zestre fiicei sale, Catinca, la căsătoria acesteia cu logofătul Alexandru Mavrocordat. În anul 1825 palatul a fost oferit, prin foaia de zestre, fiicei lor Marghioala (Maria), care s-a măritat cu Vasile Beldiman⁴.

Vornicul Vasile Beldiman era fiul vornicului Alecu Beldiman, autorul *Tragediei Moldovei*, scriere referitoare la mișcarea eteristă de la 1821. El a fost epitrop al Instrucțiunii publice și inspector al „Școalelor”⁵. Acesta a înființat, în palatul său de la Miroslava, *Institutul de educație pentru fiii de nobili*. Casa sa din Iași este cea din strada Păcurari, unde acum e sediul Universității „Apollonia”.

Fig. 2 – Vornicul Vasile Beldiman.

¹ Valeriu Slusaru, *Miroslava*, Iași, 1970, p. 50, 92

² Mihai Dim. Sturdza, *Familii boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, București, Editura Simetria, 2004, p. 254.

³ Ioan Albu, *Din istoricul palatului și parcurilor de la Miroslava*, în volumul *Un veac și jumătate de învățământ agricol la Miroslava*, Liceul Agroindustrial Miroslava-Iași, 1981, p. 18-26 (dactilo).

⁴ Valeriu Slusaru, *op. cit.*, p. 44.

⁵ Mihai Dim. Sturdza, *op. cit.*, p. 407.

Vornicul Vasile Beldiman, în iulie 1844, a devenit epitrop al Casei Apelor din Capitală (Iași)⁶. La 1 aprilie 1848, a fost făcut mare postelnic și secretar de stat⁷. La sfârșitul lunii august 1848, el a fost numit epitrop al învățăturilor⁸. Vasile Beldiman mai este cunoscut în calitate de vel agă, și de pârcălab de Galați⁹.

*

Reședința de la Miroslava a găzduit una din primele instituții de învățământ din epoca modernă. Trei profesori francezi, foști ofițeri francezi în armata lui Napoleon, De Lincourt, Chefneaux și Joseph Bayard hotărau, în 1830, să deschidă, în conacul de la Miroslava, o școală pentru educarea fiilor de boieri¹⁰. La 24 octombrie 1831 se deschideau oficial cursurile *Institutului de Educație pentru Fiii de Nobili*. Institutul își propunea să îi învețe pe fiii boierilor „limbile streine, cele mai căutate în acele vremi, franceza, germana; greceasca, cum și matematicile, gramatica, geografia, istoria, etc.”¹¹. Printre elevii care au frecventat această școală amintim pe Mihail Kogălniceanu, beizadeaua Grigore Sturdza, Panaite Radu, Cananău, Alecu Paladi și mulți alții.¹² Cursurile școlii erau destul de costisitoare, accesibile doar boierilor înstăriți. Familia Kogălniceanu plătea pentru educația fiul lor, 2000 de galbeni. La data de 16 iunie 1832, *Albina Românească* cuprindea în paginile sale un reportaj de la examenul de absolvire a primului an de studii la Miroslava. La ceremonia de premiere participa Mihail Sturdza iar locul întâi era acordat elevului Mihail Kogălniceanu. În acest institut își găsește originea învățământul agricol din Moldova, întrucât printre obiectele care se predau aici, la mare cinste, având în vedere că elevii erau toți fii de mari moșieri, era *Istoria Naturală* în care plantele erau grupate și studiate după sistemul agronomic filotehnic și nu după cel propus de biologie. Școala își închide oficial porțile în 1834, când absolvenții primei promoții plecau împreună cu profesorii lor francezi să-și continue studiile la Paris.

Valeriu Slusaru este de părere că cea mai veche clădire din ansamblul construcțiilor școlare de la Miroslava este construcția care a servit, mai târziu, ca magazie de alimente, spălătorie și bucătărie. Este o construcție cu ziduri groase, vechi. Acesta credea că, cel mai probabil, în acea clădire a funcționat Pensionul¹³.

⁶ „Albina Românească”, XVI, nr. 59, 27 iulie 1844, p. 245.

⁷ *Ibidem*, XX, nr. 27, 1 april. 1848, p. 108.

⁸ *Ibidem*, XX, nr. 69, 29 aug. 1848, p. 277.

⁹ Octav-George Lecca, *Familii boierești române*, ediție de Alexandru Condeescu, Ed. Libra, București, f.a. , p. 117.

¹⁰ Valeriu Slusaru, *op. cit.*, p. 50

¹¹ N. A. Bogdan, *Orașul Iași. Monografie istorică și socială, ilustrată*, Iași, p. 466

¹² *Ibidem*.

¹³ Valeriu Slusaru, *op. cit.*, p. 50, 92.

Vasile Beldiman a stăpânit palatul până la moartea sa. Construcția acestui palat a fost începută de vornicul Vasile Beldiman, la 1849 (după Gh. Băileanu)¹⁵. Acesta a decedat în 1853, dar văduva sa a continuat construcția, până prin 1855, acumulând datorii însemnate.

Văduva lui Vasile Beldiman, Marghiolița (Maria), era născută Mavrocordat¹⁶. Ea era sora Zoiței, doamna lui Gheorghe Bibescu vodă din Muntenia¹⁷. Moșia Miroslava a fost împărțită apoi, de Marghiolița, între cei doi fii pe care îi avea familia: Vasile și Alexandru. Palatul și parcurile au revenit fiului mai mic, Alexandru Beldiman¹⁸.

Alexandru Beldiman (1832-1898) s-a căsătorit la 1854, cu Smaranda Callimachi. El a fost prefect de poliție al Bucureștilor la 1865, până la detronarea lui Cuza (11 februarie 1866). După acest eveniment s-a retras din viața politică. În anul 1871 a fondat la Iași ziarului „Adevărul”¹⁹. Din 1888, ziarul s-a mutat la București, tot sub conducerea sa.

Fig. 5, 6 - Alexandru Beldiman.

Mormântul lui Alexandru Beldiman se află la mănăstirea Ciorogârla de lângă București (1892). Fiul său mai mare Alexandru Beldiman (1855-1924), a fost delegat la României la *Comisia Europeană a Dunării* și apoi ambasador la Belgrad (1888) și la Berlin (1896-1916). Fiul mai mic, Edmond-Vasile Beldiman (1861-1919), a fost prefect de Dâmbovița și de Ilfov.

¹⁵ Valeriu Slusaru, *op. cit.*, p. 50, 92.

¹⁶ Pentru Marghiolița Beldiman (n. Mavrocordat), vezi Rudolf Suțu, *Iașii de odinioară*, vol. II, 1928, p. 3-5.

¹⁷ Mihai Dim. Sturdza, *op. cit.*, p. 405.

¹⁸ Ioan Albu, *op. cit.*, p. 19.

¹⁹ Mihai Dim. Sturdza, *op. cit.*, p. 406; Dimitrie R. Rosetti, *Dicționarul contemporanilor din România (1800-1898)*, ediția a II-a, îngrijită de Dan Jumară, Editura Alfa, Iași, 2004, p. 39; vezi și Octav George Lecca, *op. cit.*, p. 118.

În jurul anului 1883, documentele îl arată ca proprietar al palatului de la Miroslava pe Alecu Balș. La 1892, soția acestuia, Elena A. Balș, a vândut moșia Miroslava, cu tot cu palat, lui Vladimir Ghițescu. După trei ani, la 1895, palatul a fost cumpărat de către Constantin Langa²⁰ (1829-1914). Colonelul Constantin Langa a fost ordonanță a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, avansând până la gradul de locotenent-colonel. Prin el s-au transmis mai multe obiecte originale ale Domnului Unirii către muzeele ieșene. Colonelul Langa a devenit ulterior și primar al orașului Iași (7 iunie 1891 - 30 mai 1892). În vremea sa, a fost întocmit un proiect de amenajare a unui Azil de bătrâni în reședința de la Miroslava. La 1899 s-au întocmit planurile și devizele de lucrări necesare pentru adaptarea clădirii la noua destinație²¹.

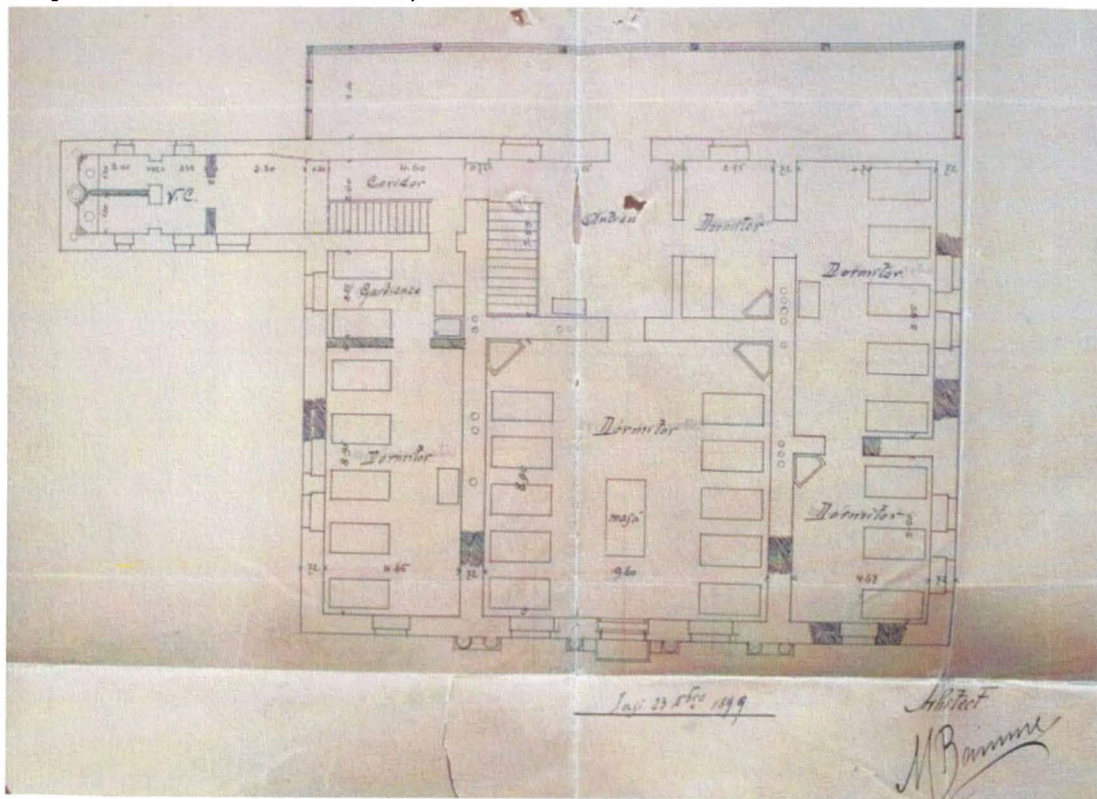

Fig. 7 - Planul Palatului de la Miroslava. Etajul I.

Lucrările ce aveau să fie făcute asupra palatului erau estimate la suma de 8 416, 70 lei. În proiect intrau însă și atenansele, grajdurile, biserica și crâșma din apropiere, astfel încât suma totală necesară pentru acestea a fost estimată la 30.800, 53 lei.

Constantin Langa nu păstrează prea mult proprietatea, la 1900 vânzând palatul și dependințele (cu parcurile și terenul pe care se află biserica) lui Alexandru Mavrocordat, care cumpărase și moșia învecinată, Cornești²². Constantin Langa a fost înhumat într-un frumos monument funerar de la cimitirul Eternitatea din Iași.

La 1900, Alexandru Mavrocordat, proprietarul moșici Cornești, cumpărată de la Constantin Anghel (tatăl poetului), a preluat de la colonelul Constantin Langa numai palatul cu dependințele și parcurile și terenul pe care se află biserica din curte, nu și

²⁰ Valeriu Slusaru, *op. cit.*, p. 46.

²¹ DJANI, Epitropia Sf. Spiridon, dos. 726/1900.

²² Ioan Albu, *op. cit.*, p. 20.

restul moșiei Miroslava. Proprietarul a decedat în 1907, la Paris, (fără legătură cu rășcoala) fiind îngropat în exterior, lângă temelia bisericii din curtea palatului, loc marcat și astăzi de o frumoasă piatră funerară. Ulterior fiica sa, Olga, devenită prin căsătorie Sturdza, cunoscută și ca artist plastic, a sculptat în marmură un valoros monument funerar, amplasat în interiorul bisericii, pe peretele de sud.

Fig. 8 - Alexandru Mavrocordat, tatăl Olgăi Sturdza.

Alexandru Mavrocordat („Mușunachi”) era un om cu o cultură foarte vastă, vorbind curent limbile franceză, germană, greacă (modernă și antică) posedând numeroase cunoștințe în domeniul literaturii, dar și al științelor pozitive. Și-a făcut studiile în Germania. Era un pianist de valoare și excela în șah (partenerii preferați fiind junimistul Alexandru Gr. Suțu și dr. Rosenthal). Biblioteca sa era una dintre cele mai însemnate nu doar din Iași, ci chiar din țară; aceasta „ocupa o odaie spațioasă a castelului său de la Miroslava”²³. Era pasionat de literatura greacă antică. Era un bărbat înalt, spătos, purtând o barbă mică; era îmbrăcat întotdeauna într-o redingotă lungă, până la genunchi. Alexandru Mavrocordat era originar din Focșani, dar s-a stabilit definitiv la Iași prin căsătoria cu Lucia Cantacuzino-Pășcanu. Familia a avut trei copii: Olga Sturdza, o altă fiică ce s-a căsătorit cu Paul Moruzi și un fiu decedat la vârsta de 21 de ani.

Alexandru Mavrocordat a refăcut palatul și a construit impozantul turn, pe trei nivele. Blazonul familiei este aplicat acum la colțurile clădirii, pe glafurile de sub acoperiș, iar pe fațada dinspre sud sunt înscrise inițialele sale „A.M.”. Astăzi nu se mai păstrează aceste însemne.

²³ Rudolf Suțu, *Iași de odinioară*, vol. II, Iași, Editura „Viața Românească”, 1928, p. 20-22.
<https://biblioteca-digitala.ro> / www.cimec.ro / www.muzeul-moldova.ro

Fig. 9 - Ofițeri români la Palatul de la Miroslava (1917).

În grup sunt prezenți mareșalul Prezan, dr. Elie Radu, dr. Baliff, dr. Veisa, Antonin Ciolan, col. Zadic, cpt. Scheleti, cpt. Motăș, cpt. Zipa ș.a.

În condițiile în care fiul său, George, cerea inventarierea averii, palatul de la Miroslava rămânea deschis pentru adăpostirea rudelor venite să participe la înmormântare²⁴. După moartea prematură a lui George Mavrocordat într-un accident de călărie, palatul de la Miroslava a rămas în proprietatea Olgăi, fiica lui Alexandru Mavrocordat. Aceasta este cunoscuta artistă plastică Olga Sturdza, care a fost căsătorită cu Mihail D. Sturdza (nepotul de fiu al domnitorului Mihail Sturdza)²⁵. Ea a fost ultima proprietară aristocrată a palatului, care de atunci a fost recunoscut ca „Palatul Sturdza”. După Primul Război Mondial, prințesa nu s-a ocupat doar de sculptură, domeniu în care a excelat, ci și de rezolvarea unor probleme sociale. Astfel, la 1 noiembrie 1918, Olga Sturdza înființa, în palatul de la Miroslava, o școală pentru orfanii ai căror părinți își pierduseră viața pe front. Școala devenea nucleul model al *Societății pentru Ocrotirea Orfanilor de Război*, care a generat în final înființarea a 270 de instituții similare în toată România, ce adăposteau un număr de 340.000 de orfani. Olga Sturdza a dat în folosință clădirea, cu tot terenul din jur, acestui orfelinat care, ulterior va fi transformat în școală agricolă²⁶.

²⁴ Rodica Eugenia Anghel, *Olga Sturdza — contribuții privind viața și activitatea*, în *Arhivele Moldovei*, nr. 1-11, 1994-1995, p. 72.

²⁵ Valeriu Slusaru, *op. cit.*, p. 50.

²⁶ Valeriu Slusaru, *op. cit.*, p. 50.

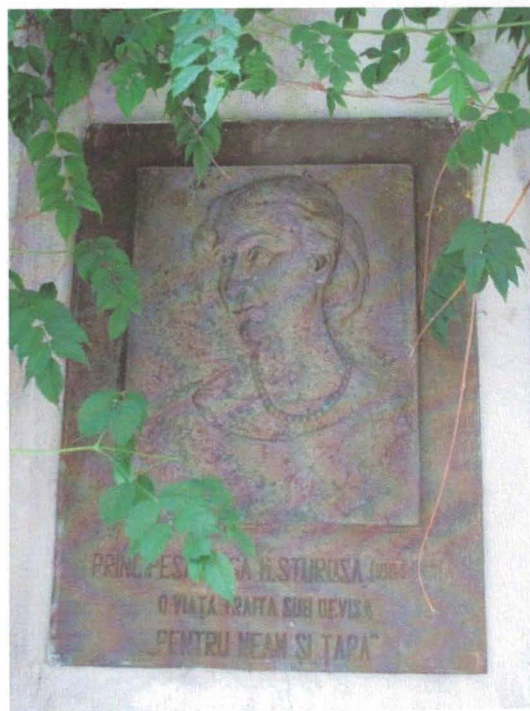

Fig. 9 - Efigia Olgăi Sturdza pe fațada principală a palatului.

La 1 septembrie 1919, în palatul Sturdza de la Miroslava se înființa o Școală de Agricultură cu rezultate deosebite. Această instituție s-a transformat în Școala Inferioară de Agricultură în 1921. În 1935, prin desființarea *Societății pentru Ocrotirea Orfanilor de război*, Școala de agricultură de la Miroslava a trecut în subordinea Eforiei Școlii de agricultură, până în 1946. După 1950 aici au funcționat diverse instituții școlare cu profil agricol.

Din 1919 până în 1954, Școala se remarcă printr-o fermă model cu numeroase sectoare de producție, în care se aplica cea mai avansată tehnică agronomică a vremii. În această perioadă instituția a avut statutul de Școală pilot a *Societății pentru Ocrotirea Orfanilor de Război* și o încadrare de excepție, fiind locul în care se perfecționau cadrele didactice din sistem. În anul 1946, Olga Sturdza era obligată să doneze statului atât palatul cât și terenul agricol (peste 200 de ha), parcurile inclusiv toate dependințele, toate acestea devenind proprietatea școlii agricole.

Prin Hotărârea de Guvern 90/1954 Școala a fost expropriată de toate bunurile sale, inclusiv de cele 240 de hectare teren ale fermei didactice, care au fost puse la dispoziția GAS (Gospodărie Agricolă de Stat) Bucium, ulterior IAS (Întreprinderea Agricolă de Stat) Miroslava. După aceasta, Școala a continuat să funcționeze în perimetrul de bază, de 6 hectare, ocupate de clădiri, curte și parc, toate grupate în jurul palatului.

Anul 1974 aduce cu sine și schimbarea denumirii Școlii în Liceul Agroindustrial Miroslava, pentru ca în 1991 Ministerul Educației să aprobe denumirea de Grup Școlar Agricol „Mihail Kogălniceanu”, în semn de prețuire pentru tradiția școlii și pentru cel ce a fost întâiul elev și întâiul premiant al școlii. În anul 1996, conducerea școlii recăpăta de la stat 107 hectare pentru refacerea parțială a fermei didactice „Principesa Olga M. Sturdza”.

Fig. 11 - Reședința de la Miroslava vedere aeriană, 1917.

Parcul Liceului Agricol de la Miroslava se află pe lista *Parcurilor dendrologice* din județul Iași. Ca majoritatea obiectivelor din această categorie, parcul liceului este moștenire a unei vechi reședințe boierești, fiind amenajat, inițial, în stilul peisajer de la sfârșitul secolului al XIX-lea²⁷. Parcurile de acest gen erau concepute ca adevărate colecții dendrologice, foarte potrivite pentru studiul speciilor. Ele erau asemeni unor grădini botanice private, ce cuprindeau zeci sau chiar sute de specii diferite. În *Planul orașului Iași* realizat de J. Bayardi, la 1819, este înregistrat și Palatul de la Miroslava, cu cele două parcuri ale sale: unul mai mare, la nordul clădirii, iar altul în sudul clădirii, de dimensiuni mai reduse. Ele au fost concepute împreună cu Palatul, intrând în dialog cu acesta, oferind priveliști remarcabile locatarilor.

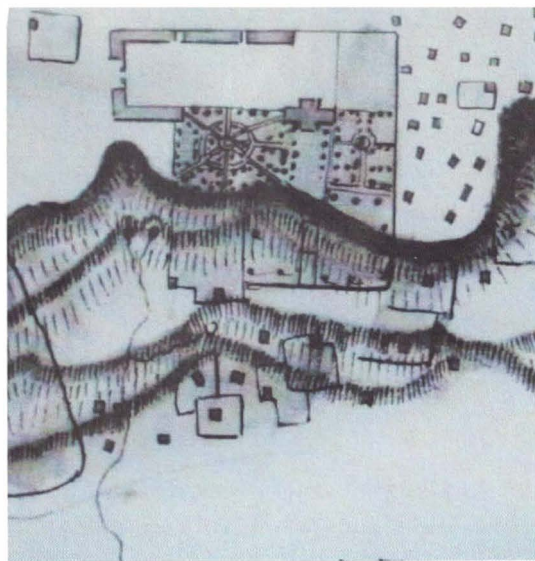

Fig. 12 - Reședința de la Miroslava în Planul Bayardi (1819).

²⁷ Ioan Albu, *op. cit.*, p. 18-26.

Parcul mic, dinspre sud, a fost amenajat în stil francez, cu arhitectură elaborată și simetrică; acesta are o suprafață de 0,2 ha. El a fost îngrădit și s-a bucurat de o îngrijire continuă. Parcul cel mic și-a păstrat caracteristicile stilului clasic, cu linii drepte și figuri geometrice, cu ronduri pe linia lui de simetrie, cu compoziția axată spre palat, constituind o continuare a ieșirilor din sălile de recepție. Parcul conține o mare varietate dendrologică și floricolă: cireși japonezi, thuya, patru exemplare de molizi, ienuperi, duzi etc.

Fig. 13 - Ruinele vechiului „havuz” al parcului.

Parcul mare, dinspre nord, a fost conceput în stil peisajer, de inspirație englezească; acesta se întindea pe 1, 25 ha. În continuarea acestuia se întindea o pădure de 8 ha, ce cuprindea o bogată varietate de arbori și arbuști. Între pădure și palat se deschide o alee de *Thuya occidentalis*, de efect arhitectural. În parcul mare, locul aleilor geometrice este luat de aleile sinuoase care se strecoară printre ierburi și flori. Asupra coronamentului arborilor și arbuștilor nu s-a intervenit cu foarfeca, lăsând ca acestea să se desfășoare în mod natural. Terenul nu a fost modelat, pentru formarea teraselor și peluzelor plane, ci a fost lăsată forma naturală a reliefului, cu ondulații diferențiate ce constituie farmecul stilului peisajer. Flora arboricolă este format din pini, un salcâm japonez uriaș, pini negri, molizi, salcâmi piramidali, pruni ornamentali, ulmi, stejari, duzi. Numeroase sunt și speciile de arbuști: forsytia, deutzia, thuya, spireea, caprifoi, iasomie, zămășță etc.

Fig. 14 - Alee a parcului decorată cu capiteluri de la vechile construcții.

În colțul nord-vestic se înalță o movilă de 3 metri, pe vârful căreia era amenajat cândva un foișor acoperit, înconjurat de tufe de liliac, ce oferea o priveliște încântătoare asupra orașului Iași, a văii Bahluiului și spre satele Breaza și Valea Lupului. În aceeași linie cu foișorul, în partea dinspre palat, a fost amenajat un bazin din piatră, având o imagine reniformă, alimentat în prezent de la casa de ape din curtea Liceului. Acestora li se adaugă o livadă cu diferite soiuri de pomi fructiferi și o alee de plopî ce se continuă și în afara curții, precum și o alee cu tei.